

Pastirsko pismo članova Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine

Draga braćo u Kristovu svećeništvu!

Svima nam je poznato da se u Rimu, od 2. do 23. listopada 2005., održala XI. generalna Sinoda biskupa. Tema je Sinode bila: „Euharistija izvor i vrhunac života i poslanja Crkve“. Sinodu je kao svečani završetak „Godine Euharistije“ sazvao blagopokojni papa Ivan Pavao II., sluga Božji. Otvorio ju je, pratio i zaključio sadašnji Petrov nasljednik papa Benedikt XVI.

I mi smo, tijekom nedavno završene „Godine Euharistije“, po našim mjesnim Crkvama nastojali osobno posvijestiti sebi i drugima oko sebe, u prvom redu svojim župljanima, iznimnu, jedinstvenu, predragocjenu stvarnost - nazočnost utjelovljene Druge božanske Osobe u euharistijskoj tajni. Ta nas nazočnost itekako obvezuje na dostojan odgovor i ponašanje u slavlju i čašćenju euharistijskoga Krista. On kuca na vrata svakoga od nas. Želi se u nama i radi nas trajno nastaniti. Ovim recima koji slijede želimo vas - a i sebe - iskreno i svjesno senzibilizirati da ispitamo svoju savjest kako se odnosimo prema najvećoj svetinji i najdragocjenijem blagu koje nam kao Božji dar stoji na raspolaganju.

Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenata izdala je, po Papinu nalogu, 25. ožujka 2004. uputu „Sakrament Otkupljenja“, „o nekim stvarima s obzirom na Presvetu Euharistiju kojih se treba držati i koje treba izbjegavati“. To je šesta uputa takve vrste.^[1]

Ova uputa nije sažetak svih pravila o svetoj Euharistiji. U njoj su uzete neke od već važećih normi pa ih se protumačilo i nadopunilo i onda zadužilo biskupe, svećenike, đakone i sve vjernike laike da ih - svatko prema svojoj službi i mogućnostima - provode u praksi. „Svi smo, dakle, pozvani na što svjesnije i plodnije slavljenje i čašćenje Presvete Euharistije koja sadrži najveće spasiteljsko djelo Crkve - samoga Krista“. Završetak „Godine Euharistije“ - listopad 2004. - listopad 2005. - i nedavno održana Sinoda biskupa, na kojoj su sudjelovala dvojica predstavnika naše BK, izvrsna je prigoda da kao biskupi potaknemo sve članove Katoličke Crkve u Bosni i Hercegovini na što veće i žarče štovanje toga predivnog sakramenta i pozovemo sve, napose vas svećenike, da čuvajući i proživljavajući neprocjenjivo euharistijsko blago, uklanjate svaku, pa i najmanju, zloporabu u liturgijskom slavljenju toga sakramenta, koji je po svome dostojanstvu najuzvišeniji, jer je u njemu na mističan ali stvaran način nazočna osoba uskrsloga Krista. O Euharistiji je blagopokojni papa Ivan Pavao II., sluga Božji, izdao encikliku „Ecclesia de Eucharistia“^[2] koju smo obrađivali na svećeničkim susretima i objavljivali osvrte i članke u službenim i teološkim časopisima. Upozoravajući ovim Pastirskim pismom na nedostatke u našem odnosu prema tom otajstvu, želimo promicati aktivno, pozitivno, dostojno, svjesno, pobožno i plodno slavljenje i čašćenje Presvetoga oltarskog sakramenta.

Iako u našim mjesnim Crkvama nema, Bogu hvala, većih zloporaba s obzirom na održavanje uputa Svete Stolice, ipak je potrebno svratiti pozornost na neke uobičajene pa i na najmanje nedostojne geste koje se pokazuju pred Presvetim sakramentom. Takve zloporabe ne samo ugrožavaju smisao liturgijskih slavlja, nego doprinose zamračanju ispravne vjere i katoličke nauke o ovom sakramentu, središtu svih sakramenata. Nikakav pojam stvaralaštva ili kreativnosti ne može opravdati izobličenja i zatamnjenja, koja bi nužno proizvela reakciju liturgijskog autoriteta. Zloporabe najčešće nalaze svoje utemeljenje bilo u neshvaćanju dubljega smisla liturgijskih propisa, bilo u nepoznavanju tradicije Crkve s obzirom na taj sakrament, za koji Crkva ima više izraza kao što su Presveti oltarski sakrament, Presveta Euharistija, Sveta Misa...

Zloporabe „pridonose zamagljivanju prave vjere i katoličkog učenja o ovom sakramentu“. One stvaraju neslogu i razlike ondje gdje bi se moralo očitovati zajedništvo. Odatle se rađaju doktrinarne nesigurnosti, zbunjenosti i sablazni i stoga nerijetko opravdane, pa i oštre reakcije, što zbunjuje i ražalošćuje mnoge vjernike.

Pravila za sv. liturgiju

Vjernici imaju pravo od crkvenog autoriteta očekivati jasne liturgijske propise i upute, jer se Sveta Misa ne smije nikada tretirati kao da je privatno vlasništvo bilo svećenika bilo zajednice u kojoj se to otajstvo slavi.

Biskup je u svojoj biskupiji prvi djelitelj, ravnatelj, promicatelj i čuvar svetih otajstava pa tako i sakramenta Euharistije. Stoga je u svakoj crkvi, a napose u katedrali, glavno liturgijsko slavlje ono koje predvodi biskup. Njegova je zadaća uredovati, upravljati, poticati, ako treba i prekoravati, da se održi liturgijsko, sakramentalno vidljivo crkveno jedinstvo među članovima njegove biskupije kao i s cijelom Crkvom. Njegovo je bdjeti i provjeravati sve ono što se odnosi na Crkvu, i u redovničkim sredinama, kamo vjernici pristupaju. Božji narod ima pravo očekivati da biskup ne dozvoli zloupotrebu liturgijskih propisa, u prvom redu kad je posrijedi naučavanje, slavlje sakramenata i sakramentalna te klanjanje Bogu i štovanje svetaca. Ova uputa, spominjući komisije, vijeća ili odsjeke za promicanje liturgije i crkvene glazbe i umjetnosti, koje, od biskupa osnovane, moraju djelovati pod njegovim autoritetom i u skladu s biskupovim odredbama, zadužuje biskupe da „provjere njihov rad koliko je ispravan i plodan“ i da „savjesno prosude koje korekture i poboljšanja treba poduzeti da se dođe do što boljih rezultata“. Moraju voditi računa da u svim tim spomenutim sredinama budu kao eksperti one osobe koje se odlikuju ispravnošću i čvrstoćom katoličke vjere te teološkom i kulturnom izobrazbom.

Zato ćemo i mi uznastojati ubuduće još odlučnije poraditi na što temeljitijoj izobrazbi naših liturga i njihovih pomoćnika, kao i na radu liturgijskih vijeća, odnosno odbora po našim dijecezama. To je utoliko važnije jer su liturzi, tj. redoviti predvoditelji liturgijskih slavlja, pa tako i slavlja i čašćenja Euharistije, dužni ispravno poučavati sve druge sudionike bilo u pripremanju slavlja ili tijekom samoga slavlja. Tu mislimo konkretno na ministrante, čitače, pjevače, zbor, organista, sabrani puk te neke moguće druge službe u slavlju.

Biskupska je konferencija dužna sve što se tiče eventualnih eksperimentalnih liturgijskih tekstova u obredima podvrgnuti ispitu i odobrenju Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata.

Svećenici imaju veliku odgovornost u euharistijskom slavlju jer im sakramentalnim ređenjem pripada pravo *in persona Christi* - u osobi Kristovoj – predvoditi, predsjedati. U duhu obećanja danih na ređenju, koja se obnavljaju svake godine na Veliki četvrtak, od svakoga se svećenika očekuje da slavi sveta otajstva, napose Euharistiju, s dužnim strahopočitanjem i doličnom pobožnošću. Župnik snosi odgovornost za ispravno i redovno slavljenje Euharistije i svih drugih liturgijskih slavlja na području povjerene mu župe. Pod vodstvom biskupa on mora bdjeti da se ne uvuku nikakve zloporabe u način i oblik liturgijskih slavlja, posebno slavlja i čašćenja Euharistije.

Nedopustive su zloporabe da svećenici na svoju ruku iskrivljuju liturgijsko slavlje promjenama, kraćenjima i/ili dodavanjima koja nisu predviđena liturgijskim propisima.

Isto tako neka se sve propisane misne molitve redovito mole ili pjevaju onako kako je predviđeno crkvenim rubrikama. *Gospodine, Slava, Vjerujem, Svet i Jaganjče* neka se ne zamjenjuju drugom pjesmom ili molitvom osim ako je njihov prepjev odobren od naše BK.

Iako svećeniku trebaju pomoći laici u pripremanju liturgijskoga slavlja, on im ne smije prepustiti ono što je vlastito samo njegovoj službi.

-

Neki naputci za ispravno slavljenje Svete Mise

Materija Presvete Euharistije. Za misnu materiju u obzir dolazi samo pšenični kruh, nepomiješan ni s kakvom drugom tvari (npr. šećer, med, jaja, plodovi voća ili povrća). Može biti znakovito ako se koji dio od razlomljene velike hostije podijeli i nazočnim vjernicima. Za Misu se upotrebljava zajamčeno prirodno vino od loze, bez ikakvih primjesa.

Euharistijska molitva. Mogu se uzimatisamo one Euharistijske molitve koje je odobrila Sveta Stolica, i to bez ikakvih promjena, dodataka ili ispuštanja.

Euharistijsku molitvu izgovara samo svećenik. Od *Predslavlja* do *Očenaša* laici sudjeluju u predviđenim dijelovima: u dijalogu *Predslavlja*, u pokliku *Svet te* nakon *Pretvorbe* u uskliku o Kristovoj smrti, uskrsnuću i drugom dolasku. Na tim se mjestima - kao pratnja - može oglasiti i glazbeni instrument.

Nedopustivo je da svećenik lomi hostiju u vrijeme konsekracije.

Svećenik je dužan spomenuti ime vladajućega Pape i mjesnoga biskupa, i zbog drevne tradicije i radi nužnoga crkvenog zajedništva u vjeri i ljubavi.

Ostali dijelovi Mise. Pohvalno je pjevanje za vrijeme misnoga slavlja, ali vodeći računa o liturgijskim propisima, koji se odnose na osobu, dio, način i vrijeme!

Nedopustiva je ikakva promjena u liturgijskim tekstovima koje izgovara svećenik.

Biblijska čitanja treba upotrebljavati kako to predviđaju propisi za pojedine dane ili misne obrasce.

Nedopustivo je zamjenjivati određena obvezatna biblijska čitanja s nebiblijskim tekstom.

Evandjelje ne može navješćivati laik, ni običan brat redovnik.

Homiliju drži glavni celebrant ili jedan od koncelebranta, iznimno đakon, a u posebnim slučajevima može i svećenik, ili biskup ako i nije u koncelecijaciji.

Ne može homiliju držati pod misnim slavljem ni sjemeništarač ni bogoslov ni drugi vjernik laik.

Homilija mora biti tumačenje otajstava vjere i pravila kršćanskoga života. U središtu treba biti Kristova osoba i njegovo spasiteljsko djelo.

Zadužuje se dijecezanski biskup da savjesno bdije što se i kako se u njegovoj biskupiji propovijeda i da dadne konkretne dodatne upute i pomagala ako je to potrebno.

Neka se u Svetu Misu ne unosi Ispovijest vjere koju nije odobrila Sveta Stolica.

Milodari, skupljeni za vrijeme misnoga slavlja, ne stavljaju se na oltar.

Pretpričesni mir dijeli se pružanjem ruke, a u prezbiteriju bratskim zagrljajem. Neka se glavni celebrant ne udaljuje od oltara u lađu crkve dijeleći mir vjernicima.

Euharistijski kruh može lomiti samo svećenik i koncelebrant, i đakon, nikako laici.

Obavijesti na kraju Svete Mise imaju biti kratke i ne smiju se oglašavati prije popričesne molitve.

Dopušteno je s euharistijskim slavljem povezivati druge sakramente, pa i ispovijedati prema stvarnoj potrebi, ali neka to ne čini glavni celebrant i koncelebranti.

Povezivanje raznih obreda s misnim slavljem. Ako se mora misiti u dvorani gdje će se blagovati, mora biti određen vremenski razmak između euharistijskoga slavlja i običnoga blagovanja.

Neka se euharistijsko slavlje ne povezuje s profanim i političkim događajima, pogotovo ne u znak prosvjeda i protivnosti. Ako nakon Mise slijedi koncert duhovne glazbe, nagovor ili što drugo, neka svi celebranti prije toga odlože svoje misno ruho.

Apsolutno treba izbjegavati uvođenje molitava i obreda iz drugih religija u Svetu Misu.

Sveta Pričest

Pričest svećenika. Svećenik se uvijek prvi pričesti u misnome slavlju pod obje prilike, isto tako i koncelebranti koji dijele sv. Pričest.

Glavni celebrant i koncelebranti služe se hostijama posvećenim za vrijeme misnoga slavlja.

Kad se dodaje kalež ili hostija svećeniku koncelebrantu, ne govori se *Tijelo Kristovo*.

Svećeniku, koji ne može koncelebrirati, uvijek je dopušteno pričestiti se pod obje prilike.

Raspoloženje da se primi sv. Pričest. Na velikim svečanostima neka se pozove narod na dostojno ponašanje u pristupanju i primanju Euharistije.

Ni u kojem slučaju opće pokajanje u početku misnoga slavlja ne zamjenjuje sakrament pokore. Ne može pristupiti k sv. Pričesti tko je u teškom grijehu, bez prethodne ispovijedi, ili barem uza savršeno kajanje koje uključuje odluku da će se dotični vjernik što prije ispovjediti. Dužnost je svećenika da to i druge pouči.

Poželjno je da vjernici primaju sv. Pričest kod svake Euharistijske gozbe, a svećenik će razborito i jasno upozoriti na nužne uvjete za dostojno pričješćivanje.

Prvoj sv. Pričesti prethodi sakramentalna ispovijed. Dijeli se za vrijeme euharistijskoga slavlja djeci koju župnik ocijeni pripremljenom. Neka se slavlje prve sv. Pričesti ne upriličuje na Veliki četvrtak.

Dijeljenje sv. Pričesti. Vjernici primaju sv. Pričest za misnoga slavlja. Preporučuje se da se vjernici pričešćuju hostijama posvećenim za vrijeme te Svete Mise.

Pričest se prima stojeći ili klečeći. Oni koji je primaju stojeći neka najprije presvetoj Hostiji odaju dužno poštovanje poklecanjem ili dubokim naklonom. Zdrava pobožnost sugerira da se sv. Pričesti pristupa sklopljenih ruku.

Na svećenikovu riječ: *Tijelo Kristovo*, vjernik odgovara: *Amen*.

Pričest se dijeli u usta ili na ruku (ne u ruku ili među prste!). Pričesnik treba staviti Hostiju u usta pred svećenikom. Ako postoji opasnost od zloupotrebe, neka se Pričest ne daje na ruke.

Gdje je potrebno i moguće može se za vrijeme dijeljenja sv. Pričesti upotrijebiti plitica.

Nije dopušteno vjernicima da sami uzimaju Pričest ili da dodaju jedni drugima, pa ni na obredu vjenčanja.

Tko je od vjernika laika ili zavjetovanih osoba pod Svetom Misom primio Pričest može se još jednom pričestiti ako istoga dana pribiva drugom euharistijskom slavlju.

Svećenici koji ne koncelebiraju a pričešćuju vjernike, neka budu obučeni u albu i štolu, ili preko talara ili redovničke haljine neka stave roketu i štolu.

Neka se upotrebljava jedan veliki kalež iz kojega se svećenici pričešćuju, a može se upotrijebiti i više manjih kaleža. Neka se u tu svrhu upotrebljavaju samo kaleži, a ne druge posude.

Pričest pod obje prilike. Dopušta se pod određenim uvjetima Pričest laicima pod obje prilike, ali neka se Pričest iz kaleža izbjegava ako postoji i najmanji rizik profanacije.

Gdje se sv. Pričest dijeli pod obje prilike laicima, neka to čini svećenik umakanjem stavljajući pričesniku u usta posvećenu Hostiju.

Sve posvećeno vino treba biti konzumirano; kao i posvećene Hostije, osim ako se one odlažu na dostojno mjesto.

Neke druge norme s obzirom na Presvetu Euharistiju

Mjesto slavlja Svete Mise. Neka se euharistijsko slavlje obavlja na posvećenu mjestu ili, u slučaju potrebe, na dostojnu mjestu, ali prema biskupovoj prosudbi. Neka na oltaru (žrtveniku) ne bude ništa što ne ulazi u slavlje (odnosno čašćenje) Euharistije (npr. lekcionar, molitvenik, knjiga molitve vjernika, knjiga oglasila i dr.).

Neka se nakon misnoga slavlja (osim ako neposredno ne slijedi druga Misa) oltar i ambon pospreme, a sve što je služilo euharistijskom slavlju neka se odloži na mjesto za to određeno.

Svećeniku nije nikada dopušteno misiti u nekršćanskom hramu.

Razne okolnosti s obzirom na sv. Misu. Živo se svećeniku preporučuje da slavi Sveta Misu svaki dan, pa makar ne bilo puka.

Nepoznatim svećenicima može se dopustiti misiti ako pokažu crkveni „celebret“ kojemu valjanost ne prelazi godinu dana ili se razborito drži da dotični nije spriječen misiti. Mi biskupi na svojim područjima dokidamo drukčije običaje, ako se negdje prakticiraju.

Može se slaviti Sveta Misa na narodnom jeziku, uvijek iz liturgijskih tekstova valjano odobrenih. Misa na latinskom - ako je potrebno - može se slaviti uvijek i svuda.

Neka svećenici mise na jeziku koji svi koncelebranti poznaju ili na jeziku naroda koji Svetu Misu prati. Ako svećenik ne razumije riječi u Euharistijskoj molitvi, neka ne misi, osim ako na svom jeziku prati misno slavlje.

Ako se slavi Euharistija za posebne skupine, moraju se obdržavati liturgijske norme predviđene za takve slučajeve.

Neka se Svete Mise ne umnažaju protiv crkvenoga prava i neka se misne nakane uzimaju prema postojećim dijecezanskim normama. U nas za nužne binacije i trinacije biskup redovito daje odobrenje napismeno, a za eventualne „kvaternacije“ samo Sveta Stolica.

Liturgijsko posuđe. Neka se Sveta Misa slavi s propisanim liturgijskim posuđem. Zabranjena je u misnom slavlju bilo kakva uporaba običnih posuda ili nekvalitetnih ili staklenih čaša, gline, krede ili lako lomljiva materijala.

Misno posuđe treba prethodno - prema liturgijskim propisima - blagosloviti, po mogućnosti biskup koji će ujedno najprije ocijeniti njegovu prikladnost.

Svećenik ili đakon purificira misno posuđe. Može mu pri tome pomoći i akolit nakon Pričesti (vjernika) ili odmah nakon svršetka misnoga slavlja.

Oltarnici i purifikatoriji neka se po mogućnosti peru na ruke. Prva se voda proljeva u sakrarij ili prikladno mjesto, gdje voda ide izravno u zemlju.

Liturgijsko ruho. Ako alba ne pokriva odjeću oko vrata, neka se upotrebljava amikt.

Tko oblači misnicu, treba staviti i štolu.

Koncelebranti također nose misnice ako ih ima, inače obvezatno albu i štolu.

Đakonovo liturgijsko ruho: alba, štola, dalmatika.

Odbacuje se praksa, gdje je ima, da svećenik misi samo sa štolom preko redovničke haljine.

Neka se opslužuje ruho liturgijske boje.

Zlatne i srebrne misnice ne mogu zamijeniti ljubičaste i crne boje.

Čuvanje Presvete Euharistije i njezino štovanje izvan sv. Mise

Čuvanje i čašćenje euharistije. Preostale Hostije treba čuvati za bolesnike i za čašćenje, i to ne samo privatno, nego javno kako je Crkva odobrila.

Presveto se čuva u svetohraništu, na uzvišenu, dostojnu, vidljivu i urešenu mjestu. Ako je moguće neka tu budu klupe i klecala, u ozračju mira i tišine za molitvu.

Neka se u gradnji ili obnavljanju crkava vodi računa da svetohranište bude smješteno na istaknutom mjestu koje svatko može vidjeti.

Zabranjeno je čuvati Presveto na mjestu koje je izloženo profanaciji. Biskup će u takvu slučaju odmah uredovati.

Neka se Presveto ne nosi kući ili na drugo mjesto. Ako se zadrže Hostije u svetogrдне svrhe ili se bace, to ulazi u *graviora delicta* - teže prijestupe - pridržane Kongregaciji za nauk vjere.

Kad se Presveto nosi bolesniku, neka svećenik ili đakon ide ravno k bolesniku, ne zadržavajući i ne obavljajući usputno druge poslove.

Neki oblici štovanja Euharistije izvan misnoga slavlja. Biskup će promicati štovanje Euharistije, privatno i javno, i sam će dati i primjer.

Crkve u kojima se čuva Euharistija neka - po mogućnosti - ostanu koji sat otvorene da vjernici mogu iskazati čašćenje, zahvalnost, molitve, izraze ljubavi Kristu.

Potičemo štovanje euharistijskoga Krista izvan misnoga slavlja. Gdje se uvelo klanjanje, neka ostane. A gdje nije uvedeno, neka se svakako uvede i ustali u kalendaru župe.

Pravo je vjernika da pohode Presveti oltarski sakrament i da se barem koji put na godinu klanjaju pred izloženim Presvetim.

Pred Presvetim neka se čitaju biblijska čitanja.

Nije isključena ni Gospina krunica u razmatranjima Kristovih otajstava.

Neka se nijednoga trenutka Presveto ne izlaže bez nazočnosti kojega vjernika.

Kad se slavi sv. Misa, neka se prekine izlaganje, i potom neka se Hostija, posvećena pod Misom, stavi u pokaznicu radi nastavljanja klanjanja.

Biskupovo je priznavati i po mogućnosti poticati u svojoj biskupiji udruge trajnoga klanjanja Presvetomu. Međunarodne takve udruge odobrava Sveta Stolica.

Dok pohvaljujemo praksu tjednoga ili mjesečnoga klanjanja u našim crkvama ili redovničkim kapelicama, potičemo sve svećenike, redovnike i redovnice, te sve vjernike na još veće štovanje i čašćenje Presvetoga oltarskog sakramenta.

Procesije. Biskupovo je promicati euharistijske procesije, po javnim mjestima, barem na Tijelovo, te poticati vjerničko klanjanje pred Presvetim oltarskim sakramentom.

Neka se takve procesije osiguraju u svetištima, u crkvenim vlasništvima ili u javnim vrtovima.

Izvanredne zadaće vjernika laika

Svećenika u njegovim izričito svećeničkim funkcijama ne može nitko zamijeniti.

Nije dopušteno laicima oblačiti đakonove ili svećenikove liturgijske haljine: misnicu ili stolu.

Izvanredan služitelj sv. Pričesti. Akolit je izvanredan djelatelj sv. Pričesti, ne specijalan. Izvanredan službenik ne može delegirati drugoga, roditelja, brata i dr. da podijeli Pričest. Da bi laici, posebno sestre redovnice, pomogli pričešćivati veće mnoštvo vjernika, kao specijalni služitelji sv. Pričesti, potrebno je da župnici zatraže i dobiju odobrenje od mjesnog biskupa.

Propovijedanje. Laik odnosno redovnica ne može u okviru misnoga slavlja držati homiliju. Može u drugim zgodama, i u crkvi, po odredbi i dopuštenju biskupovu.

Otpušteni iz kleričkoga reda. Kleriku koji je otpušten iz kleričke službe nije dopušteno vršiti svećeničke funkcije, osim u slučajevima pravom predviđenima. U euharistijskom slavlju takav ne može preuzeti važniju ulogu, pogotovo ne propovijedati.

Teški čini. Teškima se smatraju oni čini koji riskiraju da stave u pitanje valjanost i dostojanstvo sakramenata.

Crkva ubraja u teže delikte ova četiri čina:

- a) uzimanje ili zadržavanje ili bacanje svetih prilika u svetogrдне svrhe;
- b) pokušaj liturgijskoga čina euharistijske žrtve ili njezina simulacija.
- c) zabranjena koncelebracija euharistijske žrtve zajedno sa službenicima crkvenih zajednica koje nemaju apostolsko nasljedstvo niti priznaju sakramentalno dostojanstvo svećeničkoga reda.
- d) posvećenje u svetogrдне svrhe jedne materije bez druge u euharistijskom slavlju ili obiju materija izvan euharistijskoga slavlja.

Biskupovo je bdjeti da se ne uvuku zloporabe u propovijedanje, slavljenje sakramenata i sakramentalna, u bogoštovlje i čašćenje svetaca.

Svatko je dužan doznačiti takve zloporabe, po mogućnosti prvo biskupu, onda Svetoj Stolici, uvijek u istini i ljubavi.

Ako se radi o teškim prijestupima, biskup će obavijestiti Kongregaciju za bogoštovlje, inače će sam postupiti po pravu.

Tzv. kumulativne mise. Skrećemo pozornost svim svećenicima da za slavljenje kumulativnih Svetih Misa moraju uputiti na Ordinarijat pisanu molbu i neka ne slave takve Mise bez odobrenja napismeno dana od mjesnoga biskupa.

Potičući vas, braćo u Kristovu ministerijalnom svećeništvu, ovim Pastirskim pismom da sebi trajno posvećujete u čijoj ste veličanstvenoj službi i da ste dužnici i njemu i njegovim vjernicima, koje on povjerava vašoj pastirskoj službi, zazivamo na vas i na sve vjernike - po zagovoru Presvete Bogorodice Marije - obilje blagoslova Trojedinoga Boga, Oca i Sina i Duha Svetoga.

Došašće, 2005.

Vaši biskupi

^[1] *Eucharisticum mysterium*, 25. svibnja 1967.; *Liturgicae instaurationes*, 5. rujna 1970.; *Inaestimabile donum*, 3. travnja 1980.; *Varietates legitimaе*, 25. siječnja 1994.; *Liturgiam authenticam*, 28. ožujka 2001.

^[2] Crkva o Euharistiji, 17. travnja 2003., izdanje KS, dokumenti br. 134.